

Gospodarstvena priloga.

Priložena od kat. tiskovnega društva 43. števil. „Slov. Gospodarja“.

L. 1889.

24. oktobra.

Štev. 10.

Sadjereja in česa je potreba, da nam bode koristna.

(Spisal Fr. Matijašič.)
(Dalje.)

Prva leta po sajenji mora se drevo še rezati. Kako dolgo in kako se to delo stori, odvisno je od tega, kako dotično drevo raste, močno ali slabo, ter bi jaz svetoval vsakemu, da naj to delo prepusti le umnemu sadjereju, ker ni tako lahko presoditi, kaj in kje se mora ali pa ne sme rezati, ker ljudje, kateri temu delu niso vajeni, tudi najlepša drevesa popolno pokvarijo.

Treba je pa tudi v prvih letih skrbeti za to, da se novosajeno drevje v suši preskrbi s potrebno vodo, ter se morajo odstraniti vse vodenice, ki poganjajo iz stebila ali korenin, skrbno z nožem, ker drugače vlečejo sok na se in s tem slabijo drevo.

Pri takem odgojevanji bode se drevje izkazalo tudi hvaležno, ter nam kmalu prinašalo obilno lepega sadu, nam pa veselje in hasen.

V poznejših letih bode, se ve, da potrebno, drevju vrh, ki je s časom postal pregost, izsnažiti in sicer tako, da se mu izrežejo vse veje, katere stojé pregosto, na dalje one, katere rastejo v notranji del vrha ter tako branijo solncu prodreti vanj, za tem vse, katere se križajo, tako da se druga ob drugo drgne. Vendar pa bode to delo potrebno k večjemu vsako drugo leto, tako, da nam posebni stroški s tem ne prirastejo, že iz uzroka, ker nam izrezan les služi za kurjavo ter tako pride v korist. O priliki tega dela mora se tudi dobro gledati na to, da se pokončajo vsi škodljivi mrčesi in njih gnjezda. Ravno zategadelj in pa za to, da se drevje varuje tudi oškodovanja od drugih živali, je potrebno, da se deblo in močnejše veje vsako jesen namažejo z mažo, obstoječo iz: apna, govejeka ali gnojnice (tudi krvi) in ilovice. Prej pa, kakor se to stori, naj se, in sicer najboljše v deževnem vremenu, deblo očisti stare, suhe skorje, ker le, ako se to stori, mora imenovana maža izdatno delovati in svojo nalogo izpolniti. S tako mažo uničimo, kakor že omenjeno, mnogo škodljivih mrčesov, a kar je glavna reč, izdatno branimo svoje drevje proti njega najhujšemu škodljivcu — zajcu in to tem izdatneje, čem več živalskih snovi je v tej maži.

Proti zajcu in drugim četirinočnim živa-

lim moremo drevje braniti tudi, če ga dobro obvežemo s trnjem.

Še ena vrsta hudih škodljivcev je, katerih omeniti ne smemo pozabiti. To so gosenice. Posebno o tekočem letu je ta gomazen v nekaterih krajih napravila silno škodo, ker meseca maja, kedar bi se imelo listje in cvetje najboljše razvijati, stala so drevesca brez vsega listja, popolnoma gola. Tudi še meseca julija nahajajo se na drevju maličke gosenice, katere listje na zgornji strani oglojajo in ga tako osušijo. Iz tega že se razvidi, da je gosenic več vrsti, a vse, da delajo hudo škodo. Vsako vrsto te gomazni, ter njih življenje posebej opisovati, bilo bi obširno. Naj tedaj zadostuje, da v obče navedem ona dela, katere nas omogočijo naše drevje teh škodljivcev še s precej dobrim uspehom ubraniti. Tu je v prvi vrsti omeniti, da naj se, kedar se počnejo mrzle noči v jeseni, drevju okrog debela priveže močen papir, širok nekoliko čez pol čevlja. Veže se na obeh roboh takega obroča z navadno dreto ali špago. Ta papir moramo po celem površji, ki se nahaja med obema vezmi, pomazati s katranom ali terom, kateremu smo prej primešali lanenega olja. Prihodnje dni moremo vsako jutro na teh obročih opazovati mnogo zelo malih metuljkov, kateri so se na njih vjeli; ravno ti so, iz čegar jajec se izležejo zelo maličke gosenice, ki nam redno vsako pomlad pokončajo drevesno cvetje. Da imajo pa ti obroči tudi vrednost, moramo imeti skrb za to, da ostane maža na njih zmiraj lepčiva.

Druga skrb nam mora biti obrnjena na to, da v spomladi, meseca janvarija in februarija oberemo vse suho in sesukano listje z dreves, ker se v teh zavitkih nahajajo zalege brezštevilnih gosenic. Ob tem času morajo se odstraniti tudi oni mali, sivosvetli prstani, ki se nahajajo na enoletnih mladikah sadnih dreves in so sestavljeni iz samih jajec metulja po imenu „prstenčar“: iz teh jajec izleže se v zgodnji spomladi celo krdelo malih gosenic, katere potem objedajo cvetje in rastoče mladike.
(Dalje prih.)

Bakreni vitrijol v trtoreji in javno zdravstvo.

Gosp. Ivan Bolle, ravnatelj c. kr. poskušališča za svilorejo in vinarstvo v Gorici, je spisal ter v „Edinosti“ izdal sestavek o bakre-

vrlo občino za izgled ter naj tirjajo od njega, da se v njej ne žali sv. vera. Takih naprav ne plača dež. odbor, ampak — ljudstvo in zato ima ono tudi pravico, da se ravna v njih po volji katol. ljudstva, ne pa po trmi liberalne, brezverne gospode.

Družba sv. Cirila in Metoda.

(Konec.)

Velecenjeni skupščinarji! Menim, da se ne motim, da ste z menoj istih misli: V šolah po našem ozemlju manjka slovenskega duha; narodnega duha, slovenskega mišljenja in čutenja; vže mladini moramo vcepiti v srce poleg krščanske še slovensko zavest, da svojo domovino najbolje pozna, da svojo rodno mater, svoj narod, svoje krasne gore in dolé... najbolj ljubi, za nje živi in gori; druge narode pa zaradi njih omike in lepih lastnosti ceni in spoštuje, kakor se kristijanu spodobi. A da bi se Slovenci vzgojevali le za nekake sluge bližnjim sosedom, menim, gotovo ni krščansko. Mi ne iščemo, mi ne silimo inorodnih otrok v svoje šole — naj pustijo tudi drugi našo deco nam, vzgojevali jo bomo vže sami v takem duhu, ki nam pristuje. — Da pa je faktično tako, označuje šolstvo ob naših jezikovnih mejah. Kako so nekaterniki, ki nimajo pojma o slovenstvu, gibčni in varujejo naše šolstvo, da bi nas osrečili z nemščino, češ, kako vam je potrebna in koristna, a zato, da bi njim, živečim med nami, ne bila potrebna slovenščina; torej o njih velja: Timeo Danaos et dona ferentes.

Naša družba je torej pozvana, da pospešuje narodno vstajenje, da varuje naš rod narodne smrti. Ali je mogoče, da bi naš rod zamrl? Upam, da nas hoče previdnost božja, ki nas je vkljub neprestanemu zatiranju ohranila tisoč let in še več, še imeti na tem ozemlju, kjer bivamo zdaj — tudi v interesu naše ljubljene Avstrije. Pa tudi tu velja: Pomagaj si sam, in pomagaj ti bude Bog! Koliko našega roda je vsled nebržnosti izumrlo! Ozrite se na sever, na izhod, na zahod... nebotične gore, širne planjave, cvetoče doline, šumeče reke in bistri studenci vse vprek vam šumi in govori:

Bili nekdam smo slovenski, — a zdaj nismo več, samo imena nosimo še vaša!...

Toda sklenimo! Naloga naša je stati na braniku mile domovine. Izvojevati nam je z vsemi postavnimi sredstvi šolstvo slovensko v duhu naših zavetnikov sv. Cirila in Metoda, v duhu Rudmaša, A. M. Slomška in drugih rodoljubnih učiteljev. V to svrhu se moramo združiti vsi, kojim bije srce za vero in rod. Vsi, vsi imamo posla dovolj: državni in deželni poslanci, duhovščina, učiteljstvo, odvetniki, narodno ženstvo, obrtnik in kmetovalec vsi

delujmo po vzvišenem geslu našega dobrotnega cesarja: Viribus unitis — in blagoslov božji bo rosil na našo setev — da dozori žetev, da bo naš rod gospodar v svoji domovini.

Gledé na vse to sklenem z željo slavnega Nik. Tommasea: „Da Bog narodnost našu čuva!“

Gospodarske stvari.

Hud sovražnik sadnemu drevju.

V nekaterih krajih vidimo v spomladi, meseca maja celo gola drevesa, ker so jim gosenice listje in cvetje celo požrle. Temu bi se lahko pomagalo, ko bi lastniki drevja gosenično zalego obrali in za to je po zimi ugoden čas.

Sedaj od srede oktobra pride še pa najhujši sovražnik gosenica zemljomerka ali pednjač imenovana (Frostspanner, Geometra brumata). Ta gosenica je v spomladi svitlo zelenkasta, brez dlake. Meseca maja in junija, ko se hoče zapresti, spusti se po tenki nitki v zemljo, ter se v metulja prelevi in ravno sedanjí čas začne spet kot majhen metulj iz zemlje na drevo plezati ter svoja jajca, katerih ena baba po 300—400 na posamezno po cvetnih popkih nalezje. Čudno je pri babicah to, da imajo le kratke peruti in morajo plezati. Zato pa jih vlovijo lahko na prilepljenih trakah.

V spomladi si marsikateri kmet ne more raztolmačiti, da drevesu, ki mu je tako lepo cvetelo, cvetni popki odpadejo in drevo včasih nobenega sada ne obdrži. Kako se pa mrčes (metulj) zatré? To je celo lahko. Ravno sedanjí čas prilezejo metulji iz zemlje; zato je dobro, da se zemlja okoli debela globoko prekoplje s tem se metulji pokončajo, da pridejo globoko v zemljo.

Največ jih pa pokončaš, da na gladkem deblu poviješ kakih 10 cm. širok papir, ga zgoraj in spodaj prevežeš, ter z mažo, katero si napraviš iz 1/2 kile kolovozne masti, polovica pa lanenega in terpentinovnega olja, vse vkup dobro premešaš; s to mažo papirne trake vsake 14 dni na novo pomaži! To delo se ponavlja do konca decembra; gotovo se boš čudil nad množino metuljev, ki se bodo na prilepljene trake vjeli. To je dobro tudi v spomladi gosenicam napraviti, da se tiste, ki z drugega drevja prilezejo, vjamejo.

Vse to delo stane malo truda in maža le malo stane in sadje nam potem stotero povrne.
F. P—k.

Sejmovi. Dne 28. oktobra pri sv. Juriji na juž. žel., na Muti, v Koračičih pri Veliki nedelji, v Cmureku, v Slov. Bistrici, v Ribnici. Dne 29. oktobra v Kostivnici. Dne 2. nov. v Radgoni, v Stradnu, v Vitanji in v Podčetrtku.